

Commissie rechtseenheid bestuursrecht

Jaaroverzicht 2023

Inleiding

Dit is het zesde jaaroverzicht van de Commissie rechtseenheid bestuursrecht (Commissie). Met het jaaroverzicht beoogt de Commissie inzicht te bieden in haar werkwijze en in de kwesties die in het verslagjaar in het overleg aan de orde zijn geweest. Ook zijn uitspraken opgenomen die betrekking hebben op onderwerpen waarover op andere wijze tussen de colleges overleg heeft plaatsgevonden.

Het in de Commissie plaatsvindende rechtseenheidsoverleg heeft als doel het bevorderen van de rechtseenheid op het gebied van het bestuursrecht. Het overleg kan en wil die rechtseenheid echter niet opleggen. De rechters die een concrete zaak moeten beslissen zijn uiteindelijk verantwoordelijk voor hun beslissing en de rechtsoordelen waarop die beslissing is gebaseerd. Het rechtseenheidsoverleg kan en wil slechts gezichtspunten aanreiken die bij de besluitvorming behulpzaam kunnen zijn. De opvattingen die in het rechtseenheidsoverleg worden ontwikkeld gelden als inhoudelijk gezaghebbend, maar hebben geen formele status. De notities waarin deze opvattingen zijn neergelegd zijn beschikbaar voor de vier rechtscolleges en worden daarbuiten niet verspreid.

De Commissie is in 2023 zeven keer bijeengekomen. Uit elk college zijn in de regel vier personen afgevaardigd, twee rechters en twee juridisch ondersteuners. Ad hoc worden zij vergezeld door personen uit de colleges die expert zijn op een bepaald onderwerp. Daarnaast is uit de Hoge Raad één lid van de strafkamer en één lid van de civiele kamer beschikbaar om aan de vergadering deel te nemen voor onderwerpen die liggen op het werkterrein van die kamers.

Het rechtseenheidsoverleg is één van de instrumenten ter bevordering van rechtseenheid. Andere instrumenten zijn onder andere het instellen van een grote kamer en het vragen van een conclusie aan een bestuursrechtelijke advocaat-generaal. Afstemming kan ook plaatsvinden door bij de samenstelling van zittingskamers gebruik te maken van bij de colleges over en weer benoemde (plaatsvervangende) leden.

Het streven naar rechtseenheid is de laatste jaren ook in die zin verdiept dat verschillende andere overleggen tussen leden van de colleges zijn ingericht waarin actuele kwesties worden besproken, eventueel ter voorbereiding van verder overleg in de Commissie rechtseenheid.

Het voorzitterschap van de Commissie wordt steeds voor een periode van twee jaar door één van de colleges vervuld. Tot 1 juli 2023 is het voorzitterschap vanuit de Centrale Raad van Beroep ingevuld door mr. J.C. Boeree. Vanaf 1 juli 2023 wordt het voorzitterschap vanuit de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State ingevuld door mr. J.E.M. Polak.

Op 20 januari 2023 is mr. B.J. Schueler, die sinds 2017 namens de Afdeling bestuursrechtspraak deelnam aan de Commissie, tot ontsteltenis van velen plotseling overleden. Ook voor de deelnemers aan de Commissie was het heengaan van deze innemende persoonlijkheid een grote schok. Zijn inbreng in de Commissie, met oog voor de standpunten van de andere colleges en steeds zoekend naar voor een ieder aanvaardbare oplossingen, werd daarbij door alle colleges zeer gewaardeerd.

Namen van de afgevaardigden en ondersteuners

Hoge Raad der Nederlanden

mr. M.T. Boerlage
mr. J.A.R. van Eijnden
mr. C.H. Sieburgh (civiele kamer)
mr. A.L.J. van Strien (strafkamer)
mr. L.M. Holdert

Centrale Raad van Beroep

mr. J.C. Boeree
mr. H.G. Rottier
mr. L.J.M. Timmermans
mr. D.T. van der Leek

Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State

mr. J.E.M. Polak
mr. B.J. Schueler (tot 20/1)
mr. B.J. van Ettekoven (1/2-1/11)
mr. D.A. Verburg (vanaf 1/11)
mr. M.E. den Boer-Adriaanse (vanaf 1/9)
mr. J. Verbeek

College van Beroep voor het bedrijfsleven

mr. J.L.W. Aerts
mr. J.L. Verbeek
mr. Y.R. Boonstra-van Herwijnen
mr. M.G. Ligthart

Overzicht van onderwerpen waarover in 2023 is gesproken

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de onderwerpen en rechtsvragen die in 2023 in de Commissie zijn besproken. Daarbij zijn de uitspraken opgenomen van de vier colleges die de aanleiding waren om de rechtsvraag in de Commissie te bespreken.

Project Betrokken Rechtspraak

Een van de onderwerpen van het Project Betrokken Rechtspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak is de terugkoppeling vanuit de bestuursrechter naar de wetgever. Die terugkoppeling kan gaan over twijfels over harde effecten van wet- en regelgeving, zoals in de Toeslagaffaire, of meer wetstechnische punten. In de Commissie is in inventariserende zin gesproken over de wijze waarop de bestuursrechter vorm kan geven aan terugkoppeling (bijvoorbeeld via uitspraken/jaarverslagen) en de wijze waarop de verschillende colleges dat doen.

Mogelijkheden om partijen te laten reageren op stukken of bewijs te laten leveren

In de Commissie is gesproken over het voornemen van de Afdeling bestuursrechtspraak om de tussenuitspraak vaker als instrument in te zetten om partijen te laten reageren op stukken of bewijs te laten leveren. Dit instrument komt niet in de plaats van, maar komt naast de mogelijkheid om de behandeling van een zaak te heropenen om een partij alsnog in de gelegenheid te stellen om te reageren op stukken of om bewijs te leveren. Voorbeelden van zaken waarin de Afdeling bestuursrechtspraak de tussenuitspraak zo heeft ingezet zijn onder meer de uitspraken van 2 november 2022, ECLI:NL:RVS:2022:3159 en 14 juni 2023, ECLI:NL:RVS:2023:2323. Het College van Beroep voor het bedrijfsleven neemt een heropeningsbeslissing op in een (griffiers)brief of in een meer op een uitspraak gelijkend document. Van die laatste variant kan bijvoorbeeld gebruik worden gemaakt als in de beslissing al over een geschilpunt wordt geoordeeld of als partijen in de gelegenheid worden gesteld (nader) bewijs te leveren of te reageren op stukken. In die variant zal de beslissing doorgaans ook op rechtspraak.nl worden gepubliceerd. De mogelijkheid zo'n tussenbeslissing te nemen is niet beperkt tot de situatie dat het onderzoek (daarmee) wordt heropend, maar kan ook los daarvan, lopende het onderzoek, worden genomen. Een voorbeeld daarvan is de tussenbeslissing van 7 februari 2023, ECLI:NL:CBB:2023:60.

Verschoonbare termijnoverschrijding

Begin 2023 is in de Commissie in globale zin stilgestaan bij de ontwikkelingen en knelpunten in de rechtspraak over verschoonbare termijnoverschrijdingen. Dat onderwerp is opnieuw besproken naar aanleiding van het voornemen van het College van Beroep voor het bedrijfsleven om een aantal zaken waarin de verschoonbaarheidsvraag speelt te verwijzen naar een grote kamer en een conclusie te vragen. Advocaat-Generaal Widdershoven heeft de conclusie op 7 september 2023, ECLI:NL:CBB:2023:476, genomen. De uitspraak van de grote kamer wordt begin 2024 verwacht.

Toetsing buitenwettelijk begunstigend beleid

Uit de rechtspraak van de verschillende colleges volgt dat als er wordt geprocedeerd tegen een besluit dat op grond van buitenwettelijk en begunstigend beleid is genomen, de bestuursrechter dit beleid zeer terughoudend dient te toetsen. De bestuursrechter aanvaardt het bestaan en de inhoud van dergelijk beleid als een gegeven. De rechterlijke toetsing is beperkt tot de vraag of het bestuursorgaan het beleid consistent heeft toegepast en de vraag of er fundamentele rechten zijn geschonden. In de Commissie is in 2022 gesproken over de vraag of er aanleiding is voor een indringender toetsing. De bestaande rechtspraak is in 2022 niet verlaten, maar wel heeft de Afdeling bestuursrechtspraak in de uitspraak van 2 november 2022, ECLI:NL:RVS:2022:3135, aandacht geschonken aan de vraag hoe die intensievere toetsing eruit zou kunnen zien. De uitspraak van de

Afdeling bestuursrechtspraak van 22 februari 2023, ECLI:NL:RVS:2023:718, is ook een voorbeeld van een toets van buitenwettelijk begunstigend beleid die meer omvat dan de vraag of het buitenwettelijk begunstigend beleid consistent is toegepast.

De Centrale Raad van Beroep heeft in 2023 in de Commissie zijn voornemen kenbaar gemaakt om een conclusie te vragen over de toetsing van buitenwettelijk begunstigend beleid. Advocaat-Generaal De Bock heeft de conclusie op 10 november 2023, ECLI:NL:CRVB:2023:2086, genomen. De uitspraak wordt in 2024 verwacht.

Ambtshalve toetsing tijdigheid bezwaar in beroep

In 2021 hebben de hoogste bestuursrechters de tot dat moment vaste rechtspraak verlaten dat de rechter ambtshalve toetst of een bezwaar- of beroepschrift in de eerdere fase van de procedure tijdig is ingediend (CRvB 9 juli 2021, ECLI:NL:CRVB:2021:1500, HR 16 juli 2021, ECLI:NL:HR:2021:1153, ABRvS 4 augustus 2021, ECLI:NL:RVS: 2021:1730). In de uitspraken van de CRvB en de ABRvS is bovendien overwogen dat een bestuursorgaan dat een inhoudelijk besluit in bezwaar neemt ondanks het feit dat niet tijdig bezwaar is gemaakt in beroep niet alsnog kan aanvoeren dat het bezwaar niet-ontvankelijk is. De rechtszekerheid van de belanghebbende verzet zich daartegen.

In de Commissie zijn in relatie tot deze rechtspraak twee vervolgvragen aan de orde gesteld. (1) Is de rechtspraak ook van toepassing op prematuur ingediende bezwaarschriften en (2) kan een bestuursorgaan in beroep de niet tijdige indiening van het bezwaar alsnog aanvoeren als het bezwaar niet-ontvankelijk is verklaard om een andere reden dan de niet tijdige indiening.

In de uitspraak van 17 oktober 2023, ECLI:NL:CRVB:2023:1933, heeft de Centrale Raad van Beroep geoordeeld dat het uitgangspunt dat de bestuursrechter de tijdigheid van bezwaar niet langer ambtshalve behoort te beoordelen niet alleen geldt in de situatie dat te laat bezwaar is gemaakt, maar ook in de situatie dat te vroeg bezwaar is gemaakt. Dit betekent dat de rechtbank een bij het bestuursorgaan prematuur gemaakt bezwaar niet ambtshalve alsnog niet-ontvankelijk mag verklaren.

Uit de uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven van 4 juli 2023, ECLI:NL:CBB:2023:343, volgt dat een bestuursorgaan in beroep alsnog de niet-tijdige indiening van een bezwaar kan aanvoeren als het bestuursorgaan het bezwaar om een andere reden dan de niet tijdige indiening niet-ontvankelijk heeft verklaard. De rechtszekerheid van de belanghebbende vergt in dat geval niet dat het bestuursorgaan in beroep niet meer een andere grond kan aanvoeren voor zijn standpunt dat het bezwaar niet-ontvankelijk is.

Verstrekken gegevens in de bezwaarfase

In de Commissie is gesproken over de uitleg van artikel 7:4 van de Awb dat gaat over de indiening, inzage en verstrekking van op de zaak betrekking hebbende stukken in de bezwaarfase. In het bijzonder is stilgestaan bij de verhouding tussen het tweede en vierde lid, waarin kort gezegd staat dat de op de zaak betrekking hebbende stukken voorafgaand aan de hoorzitting ter inzage worden gelegd (lid 2) en dat de belanghebbende van deze stukken een afschrift kan verkrijgen (lid 4). De opvattingen zijn gepeild over de vraag of het vierde lid al dan niet een recht op verstrekking van de op de zaak betrekking hebbende stukken geeft als er in de bezwaarfase geen hoorzitting is gehouden en ook niet hoefde te worden gehouden.

De belastingkamer van de Hoge Raad heeft in een arrest van 18 augustus 2023, ECLI:NL:HR:2023:1107, overwogen dat er geen recht op toezending van de op de zaak betrekking hebbende stukken is als in de bezwaarfase geen hoorzitting is gehouden en ook niet hoefde te worden gehouden. Uit de parlementaire geschiedenis van het vierde lid van artikel 7:4 van de Awb blijkt dat het in die bepaling voorziene recht op afschrift van stukken, waarop belanghebbende zich

beroept, in de wet is neergelegd in aansluiting op het inzagerecht. Hieruit moet, aldus de Hoge Raad, worden afgeleid dat geen recht bestaat op afschrift van stukken op de voet van artikel 7:4, vierde lid, van de Awb als een hoorzitting in de bezwaarfase achterwege blijft en ook achterwege mocht blijven met als gevolg dat geen recht bestaat op inzage in stukken.

De Hoge Raad merkt in dit arrest ten overvloede op dat de in artikel 7:4, tweede lid, van de Awb bedoelde terinzagelegging van de op de zaak betrekking hebbende stukken ook langs elektronische weg kan plaatsvinden, in het bijzonder indien het gaat om in elektronische vorm vastgelegde gegevens. Dat kan bijvoorbeeld gebeuren door de belanghebbende langs elektronische weg toegang tot die bestanden te verlenen, bijvoorbeeld via een hiertoe ingericht webportaal. Het is aan het bestuursorgaan om een keuze te maken op welke van de verschillende mogelijke wijzen het in een concreet geval inzage in stukken verleent. Bij het maken van die keuze dient het bestuursorgaan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur in acht te nemen.

Verder verdient opmerking, aldus de Hoge Raad, dat een belanghebbende het bestuursorgaan niet kan tegenwerpen dat het de op de zaak betrekking hebbende stukken niet ter inzage heeft gelegd, indien dat orgaan hem – hoewel daartoe niet verplicht – tijdig voor de hoorzitting een kopie van die stukken heeft toegezonden, in papieren vorm dan wel langs digitale weg met inachtneming van het bepaalde in Afdeling 2.3 van de Awb. Met die toezending is immers al voldaan aan de strekking van het inzagerecht. Het in artikel 7:4, tweede lid, van de Awb omschreven recht op inzage strekt namelijk ertoe te vermijden dat het bestuursorgaan zijn beslissing op bezwaar baseert op informatie die de betrokken belanghebbenden niet hebben kunnen kennen.

Bekendmaking besluit en beslistermijn beslissing op bezwaar.

De belastingkamer van de Hoge Raad heeft het arrest van 21 april 2023, ECLI:NL:HR:2023:542, ter kennisneming ingebracht in de Commissie. De kern van dat arrest is dat een belastingaanslag niet bekendgemaakt kan worden aan een rechtspersoon die opgehouden is te bestaan. De bekendmaking kan geschieden zodra de vereffening is heropend en dient dan plaats te vinden aan de vereffenaar. De bezwaartermijn gaat na de bekendmaking lopen en de beslistermijn voor het nemen van een besluit op bezwaar uit artikel 7:10, eerste lid, van de Awb gaat lopen nadat een besluit op de voorgeschreven wijze is bekendgemaakt. Dat geldt ook als de inspecteur een voor aanvang van de bezwaartermijn ingediend bezwaarschrift in behandeling neemt. De beslistermijn gaat in dat geval niet op een eerder moment lopen.

Nieuwe feiten als bedoeld in artikel 4:6 van de Awb

Aan de Commissie is voorgelegd de vraag of een feit dat zich voordoet tijdens de bezwaartermijn van het besluit waarvan buiten de bezwaartermijn wordt verzocht om daarvan terug te komen kan worden aangemerkt als een nieuw feit in een geval waarin er tijdens de bezwaartermijn geen bezwaar is gemaakt tegen het besluit.

De Centrale Raad van Beroep beantwoordt deze vraag in de uitspraak van 1 augustus 2023, ECLI:NL:CRVB:2023:1518 als volgt. Het besluit van de Belastingdienst dat genomen is na het oorspronkelijke besluit is een nieuw gebleken feit als bedoeld in artikel 4:6 van de Awb. Het maakt niet uit dat het besluit is genomen binnen de bezwaartermijn van het oorspronkelijke besluit. De omstandigheid dat binnen de bezwaartermijn van het oorspronkelijke besluit een feit is voorgevallen dat mogelijk tot een ander besluit had geleid als het eerder bekend was geweest, betekent niet dat betrokkene om die reden verplicht was om alsnog bezwaar te maken tegen het oorspronkelijke besluit. Betrokkene kon ook na ommekomst van de bezwaartermijn het besluit van de Belastingdienst als nieuw gebleken feit naar voren brengen in het kader van een herzieningsverzoek.

Toepassing artikel 8:45 van de Awb

De Commissie heeft zich gebogen over de toepassing en uitleg van artikel 8:45 van de Awb dat gaat over het geven van inlichtingen en inzenden van stukken. De belastingkamer van de Hoge Raad geeft in het arrest van 7 juli 2023, ECLI:NL:HR:2023:1049, de volgende uitleg aan artikel 8:45 van de Awb. De regeling van het vooronderzoek – waartoe artikel 8:45 van de Awb behoort – geeft de rechter vrijheid in de uitoefening van zijn processuele bevoegdheden en zal daardoor kunnen leiden tot verscheidenheid in de toepassing daarvan (Kamerstukken II 1991/92, 22 495, nr. 3, blz. 127). Het is daarom aan de bestuursrechter in feitelijke instantie of hij, al dan niet op verzoek van een procespartij, aanleiding ziet om gebruik te maken van zijn in artikel 8:45, eerste lid, van de Awb geregelde bevoegdheid partijen en anderen te verzoeken inlichtingen te geven en stukken in te zenden. Dit geldt ook wanneer het aan de bestuursrechter voorgelegde geschil betrekking heeft op een boetebeschikking. Het voorgaande vormt geen inbreuk op artikel 6 van het EVRM noch op het in artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (hierna: het Handvest) gewaarborgde recht op een eerlijk proces.

Indien de bestuursrechter het verzoek van een procespartij om artikel 8:45, eerste lid, van de Awb toe te passen afwijst, dient hij deze beslissing te motiveren. Indien de rechter van oordeel is dat het in het kader van de op hem rustende taak niet zinvol is om gebruik te maken van de in artikel 8:45 Awb neergelegde bevoegdheid, kan hij dat in die motivering tot uitdrukking brengen (HR 15 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1786, met betrekking tot het oproepen van getuigen). De mate waarin de beslissing motivering behoeft, is afhankelijk van de omstandigheden van het geval (HR 25 september 2015, ECLI:NL:HR:2015:2798).

Toepassing van artikel 8:45, eerste lid, van de Awb is niet ervan afhankelijk op welke partij de bewijslast rust. De rechter kan de in artikel 8:45, eerste lid, van de Awb geregelde bevoegdheid ook gebruiken voor een onderzoek à décharge waaruit mogelijkerwijs ontlastende informatie voor de belanghebbende voortkomt.

Overschrijding van de redelijke termijn

Nieuwe rechtsvragen bij het leerstuk van de vergoeding van immateriële schade bij overschrijding van de redelijke termijn komen regelmatig aan de orde in het rechtseenheidsoverleg.

In de Commissie is gesproken over de wijzigingen in dit leerstuk voor delen van het belastingrecht als gevolg van de Wet herwaardering proceskostenvergoeding WOZ en BPM, die op 1 januari 2024 van kracht wordt. Die wet voorziet in het verlagen van de tegemoetkoming in de kosten die door een derde worden gemaakt bij beroepsmatig verleende rechtsbijstand. Het gaat dan om rechtsbijstand bij bezwaar- en beroepsprocedures die worden gevoerd in het kader van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) en de Wet op de belasting van personenauto's en motorrijwielen 1992 (Wet BPM 1992). Daarnaast wordt de hoogte van de vergoeding van immateriële schade wettelijk vastgelegd. Ook wordt bepaald dat uitbetalingen die voortvloeien uit een beslissing op bezwaar of een uitspraak in een beroepsprocedure uitsluitend plaatsvinden op een bankrekening die op naam staat van de belanghebbende. In dat kader is ook stilgestaan bij een ontwikkeling die zichtbaar is in de rechtspraak van rechtbanken waarin voor enkele wetsterreinen bewust wordt afgeweken van de rechtspraak van de hoogste bestuursrechters over de immateriële schade bij overschrijding van de redelijke termijn.

In de Commissie zijn de opvattingen geïnventariseerd over de vraag of voor de beoordeling of sprake is van een 'gering belang' (minder dan €15, zie HR 24 februari 2017, ECLI:NL:HR:2017:292), in welk geval kan worden volstaan met de constatering dat de redelijke termijn is overschreden, naast het materiële belang ook rekening moet worden gehouden met eventuele nevenvorderingen, zoals

vergoeding van griffierecht, proceskostenveroordeling en vergoeding van wettelijke rente. Uit het arrest van de belastingkamer van de Hoge Raad van 22 september 2023, ECLI:NL:HR:2023:1271, kan worden afgeleid dat het bij het bepalen van het 'gering belang' gaat om het materiële belang van de belanghebbende dat betrokken is bij de beschikking van de Inspecteur waarover de gerechtelijke procedure gaat.

In de Commissie zijn de gedachten gepeild over de vraag of spanning en frustratie die recht geeft op een vergoeding van immateriële schade wegens overschrijding van de redelijke termijn, kunnen worden verondersteld in zaken waarin het (hoger) beroep niet-ontvankelijk wordt verklaard vanwege de misbruik van de bevoegdheid om een Wob-verzoek in te dienen. De Afdeling bestuursrechtspraak heeft in de uitspraken van 27 december 2023, ECLI:NL:RVS:2023:4723 en ECLI:NL:RVS:2023:4724, geoordeeld dat in gevallen waarin het (hoger) beroep van betrokkene niet-ontvankelijk wordt verklaard vanwege misbruik van de bevoegdheid om een Wob-verzoek in te dienen en vervolgens procesrechtelijke rechtsmiddelen aan te wenden, in beginsel geen spanning en frustratie bestaat die recht geeft op vergoeding van immateriële schade wegens overschrijding van de redelijke termijn.

Toepassing artikel 6:22 van de Awb naast niet passeerbare gebreken

In de Commissie is kennisgenomen van een notitie van de Afdeling bestuursrechtspraak waarin de toepassing van artikel 6:22 van de Awb is onderzocht in (tussen)uitspraken waarin behalve passeerbare ook niet passeerbare gebreken aan een besluit worden vastgesteld. In de notitie wordt vastgesteld dat overeenkomstig de bestaande rechtspraak van de Afdeling, artikel 6:22 van de Awb (ook) wordt toegepast (1) als het bestreden besluit wordt vernietigd vanwege een ander gebrek, (2) als vanwege een ander gebrek een tussenuitspraak wordt gedaan, of (3) in een einduitspraak vanwege een gebrek in het herstelbesluit, terwijl dit herstelbesluit wordt vernietigd vanwege een ander gebrek.

Erkenningsuitzondering bij formele rechtskracht

In de Commissie is gesproken over de vraag of de erkenning van de onrechtmatigheid van een besluit na het onherroepelijk worden ervan leidt tot een uitzondering op het beginsel van de formele rechtskracht. Aanleiding hiervoor is de zaak die aan de orde is in de conclusie van Advocaat-Generaal Pauwels van 9 juni 2023, ECLI:NL:PHR:2023:571. De belastingkamer van de Hoge Raad heeft in het arrest van 17 november 2023, ECLI:NL:HR:2023:1568, de vraag als volgt beantwoord. Alleen als het bestuursorgaan de onrechtmatigheid van zijn besluit heeft erkend vóór het verstrijken van de termijnen voor het aanwenden van de openstaande bestuursrechtelijke rechtsmiddelen, of voordat het besluit na het aanwenden van dergelijke rechtsmiddelen onherroepelijk wordt, bestaat aanleiding om op grond van die erkenning een uitzondering te maken op het beginsel van formele rechtskracht. Een dergelijke erkenning kan immers tweebrengen dat de belanghebbende nalaat in bezwaar of beroep te gaan tegen dat besluit, of zijn bezwaar of beroep daartegen intrekt. Van een belanghebbende kan niet worden gevergd dat hij, ondanks zo'n erkenning, met het oog op een schadeclaim toch nog tijdig bezwaar maakt en voor zoveel nodig beroep instelt, of een reeds lopende bezwaar- of beroepsprocedure voortzet tegen dat besluit. Dat geldt niet indien erkenning van de onrechtmatigheid van een besluit door het bestuursorgaan plaatsvindt na het verstrijken van de termijnen voor het aanwenden van de openstaande bestuursrechtelijke rechtsmiddelen, of nadat het besluit na het aanwenden van dergelijke rechtsmiddelen onherroepelijk is geworden. In die gevallen kan niet worden gezegd dat de bezwaren die zijn verbonden aan het beginsel van formele rechtskracht zo klemmend worden, dat op dit beginsel een uitzondering moet worden aanvaard. Aldus opgevat berust de hier bedoelde uitzondering op een vergelijkbare gedachte als de uitzondering in het geval aan de overheid is toe te rekenen dat een belanghebbende geen gebruik

heeft gemaakt van zijn recht om een bestuursrechtelijk rechtsmiddel tegen een besluit aan te wenden.

Toepassing artikel 2, derde lid, Besluit proceskosten bestuursrecht

In de Commissie is van gedachten gewisseld over de vraag of artikel 2, derde lid, van het Besluit proceskosten bestuursrecht ruimte biedt om voor een processtuk geen proceskostenvergoeding toe te kennen in het uitzonderlijke geval dat een professionele rechtsbijstandverlener zich bij het verrichten van proceshandelingen bij voortduring en ondanks waarschuwingen blijft bedienen van zo grievende en beledigende taal jegens onder anderen met naam en toenaam aangeduide belastingambtenaren, rechterlijke ambtenaren en rechterlijke instanties. De belastingkamer van de Hoge Raad heeft in het arrest van 17 november 2023, ECLI:NL:HR:2023:1370 deze vraag bevestigend beantwoord.

Kan een besloten vennootschap in liquidatie een subsidieaanvraag doen?

Aan de Commissie is de vraag voorgelegd of een besloten vennootschap in liquidatie een subsidieaanvraag kan doen. Het College van Beroep voor het bedrijfsleven heeft in de uitspraak van 14 november 2023, ECLI:NL:CBB:2023:630, geoordeeld dat de ontbinding van de vennootschap niet betekent dat de vennootschap als besloten vennootschap in liquidatie geen subsidieaanvraag kon doen. In artikel 2:19, vijfde lid, van het BW is bepaald dat de rechtspersoon na ontbinding blijft voortbestaan voor zover dit tot vereffening van zijn vermogen nodig is. In de zaak die aan de orde is, is niet in geschil dat de vereffening van het vermogen van de vennootschap niet is geëindigd. Dit betekent dat de rechtspersoon is blijven voortbestaan. Dat betekent ook dat de vennootschap ten tijde van de subsidieaanvraag rechtshandelingen kon verrichten en een subsidieaanvraag kon indienen. Dat de subsidieaanvraag geen betrekking heeft op de vereffening van het vermogen maakt dat niet anders. De subsidieaanvraag is namens de vennootschap gedaan en zij is daar niet van teruggekomen.

Doorbreking appelverbod in verband met niet horen in verzet

De Afdeling bestuursrechtspraak en Centrale Raad van Beroep hebben gesproken over de verschillen en overeenkomsten tussen de uitspraken van de Centrale Raad van Beroep van 18 januari 2022, ECLI:NL:CRVB:2022:105 (geen doorbreking van het appelverbod bij niet horen in verzet) en van de Afdeling bestuursrechtspraak van 3 november 2022, ECLI:NL:RVS:2022:3430 (wel doorbreking van het appelverbod bij niet horen in verzet). In de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep is het beroep door de rechtbank niet-ontvankelijk verklaard wegens het niet tijdig voldoen van griffierecht en is het verzet niet-ontvankelijk verklaard wegens misbruik van recht. Het niet horen in verzet, ondanks dat daarom is verzocht, is, zo volgt uit die uitspraak, geen reden voor doorbreking van het appelverbod, tenzij het oordeel van de verzetrechter dat sprake is van misbruik van recht onjuist is. In de uitspraak van de Afdeling is een andere situatie aan de orde. Daaruit volgt dat als het beroep door de rechtbank niet-ontvankelijk wordt verklaard vanwege misbruik van recht, het verzet niet ook niet-ontvankelijk kan worden verklaard wegens misbruik van recht zonder opposant te horen als hij daarom heeft verzocht. Dat in die situatie tot een ander oordeel wordt gekomen, is omdat dan zowel in beroep als in verzet de toegang tot de rechter in feite wordt ontzegd. Dan is er wel grond voor doorbreking van het appelverbod omdat in verzet van het horen is afgezien. De Afdeling bestuursrechtspraak heeft in de uitspraak van 1 november 2023, ECLI:NL:RVS:2023:4063, het verschil tussen de uitspraken nader uitgelegd.